

10.4.2024

Eduskunta
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle aikuiskoulutustuen, ammattitutkintostipendin ja vuorotteluvapaan lakkauttamista koskevaksi lainsäädännöksi sekä toimenpidealoitteeseen aikuiskoulutustuen

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on pyytänyt lausuntoamme ot-sikon asiassa, minkä johdosta esitämme seuraavaa:

Olemme olleet 7.3.2024 kuultavana valiokunnassa hallituksen esityksestä eduskunnalle aikuiskoulutustuen, ammattitutkintostipendin ja vuorotteluvapaan lakkauttamista koskevaksi lainsäädännöksi. Viitataan siinä esittä-määmme ja totean ko. lausunnon sisällön vastaavan edelleen näkemys-tämme.

Lisäksi totean, että pidämme tärkeänä, että osaavan työvoiman saantiin panostetaan jatkossa suuntaamalla kannustimia kouluttautumiseen, joka parantaa henkilön työmarkkina-asemaa. Tällöin keskiössä ei yleensä tarvitse olla pitkäkestoinen, uuteen tutkintoon tähtäävä, koulumuotoinen kou-lutus vaan ennemminkin pienempien kokonaisuuksien suorittaminen ja osaamisen osoittaminen näytöin sekä oppisopimuksen kehittäminen.

Kaksi kolmasosaa ammatillisen koulutuksen opiskelijoista on työttömäksi jääneitä, alaa vaihtavia ja uusiin tehtäviin pätevöityviä ja osaamistaan täy-dentäviä aikuisia. Työuran aikana tapahtuvaan osaamiseen täydentämi-seen ei tarvita aina kokonaisia tutkintoja.

VTV:n Ammatillisen koulutuksen reformi -tarkastuksen (2/2021) jälkiseuranta-reportin mukaisesti koulutusjärjestelmän tulee tukea erilaisen osaamisen yhdistämistä, syventämistä ja suuntaamista myös tutkintoja ja tutkinnon osia pienempien koulutuskokonaisuuksien kautta.

Aikuisia kannattaa ohjata suorittamaan ammatillisten perustutkintojen si-jaan ammattitutkintoja ja erikoisammattitutkintoja sekä tutkinnon osia ja si-täkin pienempiä osaamiskokonaisuuksia, myös oppisopimuksena. Tämä tulee huomioida valmistelun alla olevassa ammatillisen koulutuksen rahoi-tuksen uudistuksessa.

Syntyvyyden romahduksen vuoksi tarvitsemme tulevina vuosina ulkomaista työvoimaa yritysten työvoimapulan ratkaisemiseksi. *Ammatillisessa koulu-tuksessa tulisi olla mahdollisuus osoittaa osaaminen myös englannin kie-lellä. Tämä nopeuttaisi maahanmuuttajien opintojen suorittamista,*

kotoutumista ja työllistymistä. Samalla meidän tulee huolehtia riittävästä suomen ja ruotsin kielen oppimisesta osana työelämää.

Ehdotamme, että oppisopimuksen viikkotyöaika laskettaisiin 20 tuntiin, jotta myös osa-aikaisessa työssä olevat ja osatyökykyiset voisivat opiskella joustavammin oppisopimuskoulutuksessa. Tämä helpottaisi myös perhe-elämän, työn ja koulutuksen yhteensovittamista.

Kannatamme myös mahdollisuutta porrastaa vailla ammattitaitoa olevan oppisopimusopiskelijan palkkaa tämän osaamisen kehittymisen mukaan. Kemianteollisuudessa tästä on menossa kokeiluja, joita olisi hyvä laajentaa muillekin aloille. Nämä muutokset vähentäisivät uuden oppisopimustyöntekijän ja palkkauksen aiheuttamaa riskiä yrityksessä.

Vuoden 2023 Yrittäjägallupin mukaan oppisopimusta on käyttänyt 24 prosenttia yrityksistä, kun vastaava luku edellismittauksessa oli 20 prosenttia. Kyselyn mukaan peräti 36 prosenttia olisi valmis käyttämään oppisopimusta, jos opiskelijan palkkaa porrastettaisiin vastaamaan opiskelijan osaamisen kehittymistä. Nyt palkan määrittävät työehtosopimukset. Eniten tätä mieltä oltiin teollisuuden (58 %) ja rakentamisen (47 %) aloilla.

Tätäkin enemmän oppisopimuksella kouluttamiseen kannustaisi palkkatuki: 42 prosenttia Yrittäjägallupin 2023 vastaajista kertoi, että ottaisi oppisopimusopiskelijan, jos saisi siihen palkkatukea. Eniten tätä mieltä oltiin teollisuuden (57 %) ja kaupan (50 %) aloilla.

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus Karvi julkaisi vuonna 2022 työelämäyhteistyötä ja kumppanuuksia läpiluotaavan arviointiraportin, jonka mukaan koulutuksen järjestäjien tulee edelleen kehittää työelämän tarpeista lähtevien palveluiden ja koulutusten tarjontaa. Työpaikkojen puute tai niiden vähyys sekä alan luonteesta johtuva yritysten pienuus ja yksinyrittäjyys sekä työpaikkojen vastaamattomuus vaikeuttivat soveltuvien työpaikkojen saantia työelämässä oppimiseen.

Kun työelämä odottaa entistä valmiimpia työelämässä oppijoita ja samaan aikaan yksilöllisen tuen tarve ammatillisessa koulutuksessa vaikuttaa lisääntyvän, ammattiopistoilla on ajoittain ollut suuria vaikeuksia löytää hyviä oppimispaikkoja kaikille opiskelijoille. Opetus- ja kulttuuriministeriön tulkinnan mukaan ammatillisen oppilaitoksen ravintolaa, pesulaa, navettaa, ICT-yksikköä, HR-osastoa, joissa tekevät työtä oppilaitoksen työntekijöinä olevat ammattihenkilöt, ei voi hyväksyä oppisopimuspaikaksi. Syynä on se, että näyttöpaikka kirjataan oppilaitoksen Y-tunnuksella, jolloin näyttöpaikka kirjautuu opintohallintajärjestelmä Vipuseen oppilaitosympäristössä toteutettavana näyttönä. Tällöin opiskelijan kanssa ei voi tehdä ministeriön tulkinnan mukaan oppisopimusta. Jos samat palvelut olisi ulkoistettu, oppisopimuksen voisi tehdä. *Ehdotamme, että oppilaitosten aidosti työelämälähtöiset oppimisympäristöt hyväksytään ammatillisen koulutuksen näyttöpaikoiksi.*

Yrittäjägallupin (2023) mukaan vain reilu puolet (58 %) yrityksistä on saanut oppisopimusopiskelijasta koulutuskorvausta, jonka maksamista laki ei velvoita. Vain kolmasosa (31 %) yrityksistä oli tyytyväisiä saamaansa korvaukseen. *Koulutuskorvaus olisi syytä säätää alle 30-vuotiaiden ilman ammatillista tutkintoa olevien kohdalla velvoittavaksi.*

Kunnioittavasti

Suomen Yrittäjät

Harri Hellstén
työmarkkina-asioiden päällikkö